

Trianon

Egy szó, amelyben szinte benne foglaltatik az egész XX. századi magyar történelem, pontosabban annak az 1920. június 4-ét követő – napjainkig terjedő – időszaka. A Központi Hatalmak I. világháborús vereségét követően a győztesek, az antant hatalmak, a korábban hangoztatott – de 1918-ra már „teljesen elfeledett” – békeelveiket felülírták. Igazi győztesként viselkedtek. A vae victis ókori elvét tartották követendőnek. Nem figyeltek sem a korábbi ígéreteikre, sem a legyőzöttek helyzetére. Új világot alakítottak ki a Párizs környéki békeszerződésekkel – amelyek sokkal inkább voltak a győztesek által megfogalmazott diktátumok, mint a vesztesek szempontjait is figyelembe vevő szerződések. Az akkor Nagy Háborúnak – később I. világháborúnak – nevezett, közel öt esztendeig tartó harcok vesztesei nem csak egyszerűen legyőzettek, hanem meg is aláztatták a győztesek által. Nemzeti önbecsülésüket is sárba taposták, és a győztesek diadalittas elégedettséggel osztották az igazságot és a legyőzött országok területét az arra érdemesnek vélteknek.

A háborút a vesztesek oldalán befejező Magyar Királyság – mint az Osztrák-Magyar Monarchia társországa – a lehető legsúlyosabb „büntetést” kapta. Elveszítette területének több mint kétharmadát, magyar

nemzetiségű lakosságának egyharmadát, és a békediktátum katonai előírásai segítségével örökre a legyőzött helyzetét írták elő a számára.

E helyzet akkor sem politikai, sem katonai erővel nem tűnt megváltoztathatónak. A győztesek gyakorlatilag már 1919 tavaszára döntöttek Magyarország sorsáról. Európai kis országra fog változni a valamikori európai nagyhatalom, amelynek létezése sokak számára megcsonkított formájában is szinte elfogadhatatlan volt.

A háború folyamán annak – a Magyar Királyságnak – a területéből ígértek sok tízezer négyzetkilométert a Román Királyságnak, a Szerb Királyságnak, illetve a létrehozni szándékozott Cseh-Szlovák államnak. S ezeket az ígéreteket a győztesek be is tartották. S hogy ezeknek a betartott ígéreteknek a következménye egy soknemzetiségű ország feldarabolása lett és így az egy soknemzetiségű ország helyett számos soknemzetiségű állam jött létre – nem megoldva, de tetézve a korábbi problémákat – már senkit nem érdekelt.

Mert mivel is gondolták elejét venni a jövő háborújának a győztesek? Többek között azzal, hogy a soknemzetiségű állam(ok) helyét a nemzetállamok foglalják el Európa térképén – mert a világháború azért a területi kiterjedését tekintve inkább csak európai volt –, amelyek nem akarnak és nem is fognak nemzettársaik sérelmei miatt fegyvert fogni.

A feltételezés természetesen csak álom maradt. A békekötéseknek az igazi értelmét – a tartós békét – a Párizs környéki békerendszer nem hozta, nem hozhatta el. Az egykori sérelmeket újabb, másfajta sérelmek váltották fel, s alapozták meg azzal egy alig két évtizeddel később kirobbant háború lehetőségét.

Magyarország annak a háborúnak – a II. világháborúnak – is résztvevője és vesztese lett. De vajon miért vált a háború résztvevőjévé? Azért, mert nem tudta elfogadni és elviselni a trianoni igazságtalanságot. Trianon ugyanis nem a régi sebeket gyógyította be, hanem újakat ejtett egy nemzet egész testén. S ezek a sebek a magyarság egészét érintették. Nem csoda és nem véletlen tehát, hogy társadalmi állásra, politikai szimpátiára és felekezeti hovatartozásra való tekintet nélkül utasította el a trianoni békediktátumot az egész magyar társadalom. Konzervatívok és liberálisok, keresztények, keresztyének és zsidók, szegények és gazdagok fogadták el a korszak általánossá vált jelszavát: Nem, nem soha! Azaz nem, nem és soha nem fogadja el a magyarság a trianoni megaláztatást, az ország addig nem

látott megcsonkítását, több mint három millió magyar kisebbségi sorsba taszítását. Horthy Miklós és Chorin Ferenc, Bethlen István és Peyer Károly, Juhász Gyula és Babits Mihály, Kosztolányi Dezső és Karinthy Frigyes, József Attila... és még sokan mások remélték a trianoni igazságtalanságok megváltoztatását. Az igazságtalanságok – és egészében Trianon – elutasítása jelentette a nemzeti minimumot, a közös nevezőt a magyarság számára. Aki ezzel a nemzeti minimummal szembe fordult (volna), kiírta (volna) magát a nemzetből.

Trianon – ez a Párizs melletti Versaillesben található kastély (abból is a nagyobb, a Nagy Trianon palota) – kitörölhetetlenül beleírta magát a magyar történelembe, a magyar szívekbe. Több mint kilenc és fél évtizeddel a magyarság számára tragikus következményekkel járó szerződés aláírása után is emlékeznünk és emlékeztetnünk kell arra, hogy a magyarság ezen XX. századi tragédiája napjainkig hat.

Az egykoron elcsatolt területeken az elmúlt néhány évtizedben rohamosan csökkent a magyarság lélekszáma, a beolvadás végleges megsemmisüléssel fenyeget, a magyar múlt emlékei eltűnnek, és számosan írnak olyan új történelmet, amelyből bennünket kiírnak. Ha többért nem is, de legalább ezért emlékeznünk és emlékeztetnünk kell magunkat és másokat is a múltunkra. Arra a múltra, amely a miénk (is) volt, és amelynek hiteles bemutatása, megtartása a jövőnk záloga is lehet, mert múlt nélkül nem létezik sem jelen sem jövő. Nekünk, magyaroknak pedig a múltunk, a jelenünk és a jövőnk is fontos és meghatározó. Ne vegye el tőlünk azt se Trianon, se a felejtés, se más. S mivel lehet azt megtartani?

Talán Juhász Gyula fejezte ki legszebben mindezt a Trianonról írott versében, amikor ezt írta:

„Nem kell beszélni róla sohasem,
De mindig, mindig gondoljunk rá,
Mert nem lehet feledni, nem, soha,
Amíg magyar lesz és emlékezet,
Jog és igazság, becsület, remény.”

Tegyük most mi is ezt, valamennyien magyarok! Éljük bár a világ bármely pontján, legyünk bár más hiten lévők, a politikáról és a világról másként gondolkodók, de magyar múltunk e szomorú emlékezetű történéseinek napján – amely napjainkra a Nemzeti Összetartozás Napjává nemesedett – ne feledkezzünk meg arról, hogy magyarságunk kötelez bennünket: szétszakítatásunkban is kifejezni a remélt együvé tartozást.

*Szakály Sándor, egyetemi tanár
a VERITAS Történetkutató Intézet
főigazgatója*